

معرفی و تحقیق پیرامون شخصیت سیاسی اجتماعی علمی تمدنی ابن ابار، شیعه اندلسی نماد سرنوشت تشیع در اندلس

دکتر محمد رضا شهیدی پاک^۱

^۱ دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکز

چکیده

ابن ابار در جامعه عهد موحدین که تشیع خود را پنهان کرده بود بدنیا آمد، او در بلنسیه شرق اندلس به مقامات علمی دست یافت و در شمار رجال موثر و با نفوذ معارف اسلام و سیاست درآمد. کاتب ویژه اولین خلیفه دولت حفصیان در تونس شد. عصر او مصادف با تهاجم قشتاله و اراگون و با حمایت دول اروپایی برای باز پس گیری اندلس است. مهمترین دلیل هوشیاری و انتباه او در برابر تهاجم صلیبی اروپا برای باز پس گیری اندلس، قصیده بلند اندلسیه او است که در ادبیات سیاسی نظامی عرب اندلسی ملنگار شده است. این مقاله به کتاب "درر السمط فی اخبار السبطین" او پرداخته است که انگیزه نگارش آن را ضایع شدن حق اهل بیت در اندلس دانسته است و بدین وسیله ابن ابار سنت تاریخ نگاری شیعه در مورد سبطین را زنده نگه داشته است. این کار در حقیقت نوعی مقتل اندلسی (با وجود مقتل اصلی او که مفقود است) مستقل از ابن ابار است که اعتقادات کالبدی شیعه و خطوط اصلی تشیع بوسیله ادیب و مورخ و سیاستمدار اندلسی به شکل معارف شرقی (مانند مرور اعتقادات در دعای ندبه است) تشیع طوری ترسیم شد که موجبات - قتل او - نخستین قتل و تبعید زنجیره ای دانشمندان شیعه اندلسی فراهم شد و تاسیس اجتماع ان ها در افریقیه منتفی شد و همت انها و اقدامات سیاسی اجتماعی ان ها بی اثر و جمع آنان متلاشی شد و تشیع نتوانست در دور جدید قدرت در غرب اسلامی به صورت دولتی ظهور کند و در ادبیات باقی ماند. مهمترین مصدر دولتی معاصر حفصیان، ترور دردناک او با ضربات متعدد نیزه را گزارش کرده است. سرنوشت تشیع در اندلس در سایه سنگین و گسترده تاریخ نگاری اموی که هنوز بر همه جهان اسلام از ایران تا مصر عربستان مراکش و... حاکم است، پنهان مانده است.

واژه‌های کلیدی: ابن ابار، درر السمط، اندلس.

۱- مقدمه تاریخی جغرافیایی مسئله مقاله - ایبری لانه امویان شرق :

۱-۱- شبه جزیره ایبری و مسئله تشیع:

همه گروه‌های متخاصم در حجاز با یک سیاست به سوی غرب اسلامی پراکنده شدند و برای تصاحب آن به رقابت برخاستند. شبه جزیره ایبری از آغاز بدست موسی بن نصیر فتح شد در بسیاری از متون از این شخص که اندلس را با سمت والی افریقیه فتح کرد با عنوان صاحب فتح اندلس یاد کرده اند. ناهماهنگی سیاست او با امویان در ظاهر و در واقع اجرای نقشه انتقال قدرت امویان از شرق به غرب باعث تاسیس حزب اموی و حذف همه عواملی بود که ذره ای با امویان اختلاف داشتند امویان این کار را با استقرار در جاهای خوب اندلس شروع کردند و زیر ساخت مادی اندلس را اشغال کردند. با استقرار سپاه شام بازوی نظامی امویان در اندلس و استقرار و اسکان جمعیت قبایل عرب اموی قدرت جمعیتی امویان هم فراهم شد و با سلطه بر والیان عباسی زمینه سیاسی و اجتماعی استقرار امویان مشرق در غرب اسلامی فراهم شد. اولین و کجروی و ناهنجاری اداری امویان در اندلس رانت تصرف نقاط خوب اندلس بوسیله عرب اموی است و این زمینه آغازین حذف تشیع از اندلس بوسیله امویان است. اما انبوه جماعت علماء و مردم شیعه در نقاطی از اندلس مسکن داشتند بویژه در بلنسیه که مرکز معارف اسلامی و عرفان و فلسفه بود. ابن ابار بلنسی موضوع مقاله از این دیار است. حزب امویان با کمک دولت ممالک مصر و پیشتر با کمک مرابطین نایب عباسیان در اندلس و... برانامه ثابتی برای حذف تشیع از اندلس داشتند. مسئله مقاله این است که امویان شرقی ساز در هم کوبیدن تشیع در شرق نیروهای آن‌ها را در غرب اسلامی هم تعقیب کردند و باتصرف اندلس آینده قدرت سیاسی و دولتی خود را تامین کردند و باحذف تشیع حریف قدرتمند از اندلس میدان برای تاسیس دولت اموی اندلس آمده شد و از نیروهای عرب و اسلامی فقط اعراب اموی به قدرت رسیدند.

۱-۲- جمعیت تشیع در اندلس : نشانه های تشیع ابن ابار:

جمعیت شیعه در نقاط درگیری دائم با مسیحیان و مرزها و نقاط ناهموار و بد آب و هوا و غیر قابل استقرار و سرمایه گذاری مستقر شدند و بنابراین به تدریج با اقدامات امویان از اندلس بیرون رفتند و یا مخفی شدند و... محی الدین از علمای شیعه اندلسی و ذهن بیدار اندلس است که پدیده حذف تشیع از اندلس را ریشه یابی کرده است و علل و عواقب دیر و زود آن را ذکر کرده است و به خاطر همین بیداری نسبت به امویان که در راستای بیداری امام حسین نسبت به امویان شرق بود مانند او در زیر ضربات متعدد نیزه حفصیان اموی مسلک به شهادت رسید. این پژوهش شخصیت ابن بار و تاثیر ماندگار او در ادب اندلسی را تا حدودی تصویر کرده است او که صاحب نظریه علت سقوط اندلس حذف تشیع از آن جا است بود.

۱-۳- علائم تشیع ابن ابار :

نشانه های تشیع ابن ابار فراوان است از جمله مهمترین آن‌ها :

ذکر دو نمونه صلوات اندلسی بوسیله ابن ابار

در کنار احادیثی که بطور آشکار مبین اصول اعتقادی شیعه امامی است؛ احادیثی در زمینه مباحث فقهی و عرفانی و اخلاقی و اذکار و امور انسانی آورده است که وجود برخی از متشیعین اندلسی از ویژگی این احادیث است. از نکات بسیار مهم این مجموعه ذکر دو نمونه صلوات است، که در عصر ابن آبار؛ انشای صلوات سنت رایج بین علمای صوفی متشیع غرب اسلامی و شرق اسلامی بود؛ زیرا در شرق اسلامی، خواجه نصیرالدین طوسی و در غرب، محی الدین عربی، ابن سبعین، ابی الحسن شاذلی و نورالدین شونی صیغه صلوات ارایه نموده اند؛ نمونه ای از صلوات که ابن آبار ذکر کرده از زبان یکی از علمای اهل لورقه شنیده است،

۴-۱- اختفای تشیع و محبت اهل بیت در اندلس

از مطالب ناب شیعی که ابن آبار در المعجم متذکر شده است؛ مسئله توریه علمای شیعه و متشیع بویژه اندلسی هایی است که نسب آن ها به انصاری بزرگ متشیع سعد بن عباد می رسد و اجداد آن ها در صدر اسلام به اندلس مهاجرت کردند، این افراد بدلیل مواضع خاص شیعی خود مجبور به توریه بودند و همواره نسب خود را در محافل اندلس و مغرب مخفی نگه می داشتند و از اسامی مستعار استفاده می کردند. ابن آبار از جمله نمونه ای از این افراد را ذکر کرده است؛ او در خصوص محمد بن حسین بن احمد بن بشر انصاری می نویسد: او نام خود را مخفی کرده و به ازدی میورقی به خاطر توریه نسب انصاری خود معروف است؛ تسنن عصر مرابطی در اندلس است چنانکه در جای خود ذکر شد.

۴-۲- بررسی نمادهای تشیع در درالسمط و المعجم:

درالسمط یک اثر ادبیات عرب تولید شده در قرون وسطی است که یک مسئله شرقی که رکن تاریخ اسلام است را در اندلس محاکمه و نقد کرده است و در حقیقت نقد ادب اندلسی بر رفتار برخی احزاب با اهل بیت و مسائل مرتبط است. ابن آبار ضمن وصف مفهوم اهل بیت و مسئله محوری آن ولایت علی ع رفتار مخالفان را نقد کرده است.

۴-۱-۲- روایت حدیث ثقلین و صفین در اندلس و قبول نماز و روزه فقط با ولایت

ابن آبار در آثار اندلسی خود مشهورات مسلمی کهبه عقیده شیعه، قبول آن ها نشانه ایمان است، آورده است. آنچه ابن آبار در خصوص رؤس شعیار شیعی مانند ولایت، شجاعت حضرت علی وجوب محبت و دوستی علی و شیوه درست صلوات که آن را مخالف شیوه جاری اهل سنت آورده است، حاکی از عنایت ابن آبار در چینش و گزینش این احادیث است؛ پردازش این اثر و دیگر نوشته هایش زمینه مخالفت و توطئه کارگزاران دولت حفصی را ایجاد نمود و عاقبت خونینی برای ابن آبار فراهم ساخت و در صدر زنجیره افرادی از علمای شیعه اندلس مهاجر به افریقیه قرار گرفت که بوسیله کارگزاران متعصب به تسنن در دولت حفصی و دولت مرینی و دولت غرناطه در سال های بعد به قتل رسیدند. از جمله مطالب المعجم صدفی، روایت حدیث ثقلین به روایت شیعه امامیه، در شهر المریه است. او حدیث ثقلین را به روایت ابی ذر آورده است؛ اباذر در حالی که به پرده های خانه خدا چنگ زده بود صدق گفتار خود را از زبان پیامبر برای مردم گوشزد کرد و حدیث ثقلین و سپس حدیث سفینه را خواند، این حدیث را در جامع شهر المریه ابو عبدالله محمد بن احمد معرف به ابن تیمیم در سال ۵۰۵ هـ از اصحاب صدفی از طریق اباذر روایت کرده است و تصریح کرده است که مخالفت با اهل بیت محمد موجب دخول در آتش است، این حدیث در شهر المریه بوسیله یکی از قضات متشیع روایت شده است که قاضی شرق اندلس در عهد مرابطین بوده است و در اثر درگیری

با آن‌ها به مراکش تبعید شده است در حدیث مزبور آمده است: قال رسول الله، یا بنی عبدالمطلب انی سالت الله لکم ثلاثاً ان یثبت قایلکم و ان یهدی ضالکم و یعلم جاهلکم و سالت الله ان یجعلکم جوداً... ولو ان رجلاً صَفَنَ بین الرکن و المقام فصلی و صام ثم القی الله مبغضاً لال بیت محمد دخل النار، در حدیث مزبور ملاک پذیرش حج، نماز و روزه؛ ولایت اهل بیت معرفی شده است. شیعه امامیه است که موارد بسیاری مشابه آن در منابع حدیثی شیعه امامیه آمده است.

۲-۲- انعکاس واقعیت تاریخی نقش حضرت علی در جنگ‌ها در آثار اندلسی

ابن ابار بخش قابل توجهی از کتاب را به نقش اساسی حضرت علی در جنگ‌های صدر اسلام اختصاص داده است و احادیث را به شکلی آورده که استفاده پیامبر از این موقعیت حضرت علی در جنگ‌های صدر اسلام برای بیان وصایت و جانشینی حضرت علی را نشان داده است. احادیث مزبور بوسیله اصحاب ابي علی صدفی در شهرهای مختلف اندلس روایت شده است. این احادیث که شبیه بیان عقاید شیعه در خصوص نقش حضرت علی در بدر و احد و خندق است، به حدیث، «ولا فتی الا علی، لا سیف الا ذوالفقار» ختم شده است و سپس شکل منظوم حدیث سیف را که بوسیله ابوعمر و تمیمی تونسی به نظم آمده است و در آن بر کلمه «وصی» تأکید شده است را آورده است.

حسب الوسی کرامه ما نا لها الا الوسی

صوت من الله اعطی فی مشهد فیه النبی

لاسیف الا ذوالفقار و لا فتی الا علی

حدیث در خصوص محبت حضرت علی و تأویل اینکه چرا نظر به وجه علی عبادت است. با ذکر روایان متعدد اندلسی آن از فقرات اصلی کتاب المعجم است.

۳-۲- انگیزه نگارش در السمت، کفران نعمت اهل بیت در اندلس

در السمت بیان حقیقت حسن و حسین و اهل بیت در روایت اندلسی آن است. با این انگیزه که کفران نعمت آن‌ها شده است. یکی از مهمترین آثار ابن آبار، کتاب «در السمت فی اخبار السبت» است این اثر ابن آبار (د ۶۵۸ هـ/ ۱۲۶۰ م) بیان فنی مهمترین شاخص‌های تشیع یعنی قیام امام حسین از قلم ادیب اندلسی قرن هفتم هجری است که سرسپردگی و تعصب خود به اهل بیت عصمت و طهارت و تشیع مذهبی خود را در این اثر نشان داده است؛ این کار ادبی ابن ابار که در واقع نوعی اثر خواهی ادبی او است، در السمت و مواضع شیعی ابن ابار در کتاب المعجم و گزارش‌های او از اصحاب ابي علی صدفی حاکی از وجود زمینه‌های گسترده قیام شیعی در مغرب و اندلس است. متأسفانه هنوز تعصب به تسنن در تحلیل تاریخ اندلس ملاک اصلی برخی محققان معاصر است. و آثار ابن آبار را که تشیع مذهبی و سیاسی ابن آبار در آن کاملاً هویدا است را سعی می‌کنند در چارچوب تسنن تحلیل کنند. ابن ابار، در در السمت به معرفی حقیقت اهل بیت پرداخته است و گویا انگیزه او از نگارش این کتاب معرفی تشیع مذهبی در مغرب و عواقب سیاسی و اخلاقی بی‌اعتنایی به مقام اهل بیت در مغرب و اندلس است. او در ابتدای کتاب با ذکر آیه «... رحمۃ الله و برکاته علیکم اهل البیت»، از اهل بیت به عنوان فروع نبوت و رسالت و سرچشمه‌های بزرگواری و شجاعت و برگزیدگان «آل ابي طالب» یاد کرده است، که روح الامین به آن‌ها سلام فرستاد و کتاب

مبین از آن ها یاد کرده است، او با تصریح به آل ابی طالب، مقصود خود از آل البیت نبی را در اولاد حضرت علی منحصر نموده است. به عقیده او پنهان کردن حب اهل بیت گناه قلبی است و شهادت به حب آن ها واجب است.

۴-۲- ابن ابار و ریشه یابی تاریخی اختفاء اهل بیت

در السمط در حقیقت مقتل اندلسی است که جای مقتل کلاسیک ابن ابار، معدن اللجین را گرفته است ابن ابار شرح وضعیت اهل بیت و امویان در اندلس با قلم ادب آورده است و به سرانجام ظلم به اهل بیت و بیان مسبب این واقعیت تاریخی که حوادث صدر اسلام چرا موجب سلطنت امویان و هلاکت و قتل عام علویان شد، پرداخته است و اصطلاح هلكة العلویه و ملكة الامویه را توضیح داده است. او ریشه حوادث و ظلم های تاریخی که پس از پیامبر بر اهل بیت رفته است را به شیوه و اساسی که شیخین پیاده کردند برگردانده است و این از نکات «ممایکن» [مخفی] او همراه بیان رمزی ابن ابار است که فهم آن نیاز به تأمل بسیار دارد. به عقیده او به واسطه اختلافات بر سر خلافت، اسلام به زیر خاک رفت و مسئله رهبری و امامت لوٹ گردید. و افرادی گمنام و بی اصل و نسب امر مسلمین را بدست گرفتند؛ ولی امر الامه الاغمار [؛ علت شکسته شدن هیبت زعامت مسلمین سلطه انقص بر اکمل و زیر پا گذاشتن ارزش ها به وسیله امت اسلام و افتادن رهبری بدست افراد ناباب دانسته است. جریان تاریخ اسلام در صدر اسلام از عمر تا ابن عمر با دو اشتباه بزرگ تاریخی روبرو شد که منجر به زیر خاک رفتن اسلام گردید... فود الاسلام [اسلام را توجیه کند] هلكة العلویه و ملكة الامویه [، برای انجام این مهم ابتدا سابقه خدمات و مقام معنوی علویان از پیش از اسلام را ذکر کرده است و سپس رئوس برخوردهای پیامبر با امویان و مشرکان مکه و داستان حضرت خدیجه و نسبت الهی آن حضرت پیامبر را ذکر نموده است؛ جریان تولد حضرت فاطمه را وصف کرده است و او را خیر نساء العالمین أربع معرفی نموده است و لقب بتول و تولد از پدر و مادری چون محمد و خدیجه و زوجه وصی، حضرت علی سید دنیا و آخره، را بعنوان ویژگی های منحصر به فرد حضرت فاطمه دانسته است. ذکر حضرت علی؛ به عنوان وصی؛ بارها در کتاب ابن ابار آمده است، کاربرد وصی در متون غرب اسلامی چنانکه گذشت نوعی تجری و مستلزم جسارت قلم همواره با مخالفت با جریان سنتی تسنن مغربی همراه بوده است و احتیاط و توجه خاصی برای جلوگیری از کاربرد این واژه در بسیاری متون مغربی وجود دارد. سابقه اسلام خدیجه بعنوان نخستین زن، حضرت علی بعنوان نخستین مرد مسلمان مورد تأکید ابن ابار قرار گرفته است او ذکر اینکه چنین سابقه ای برای عمر و ابوبکر وجود ندارد بر مقصود حقیقی خود تأکید ورزیده است. ابن ابار حدیث منزلت را استخراج نموده است و آن را به عنوان بهترین دلیل بر لزوم پیروی از حضرت علی و دلیل بر حقانیت تشیع دانسته است. ایمان ابی طالب همراه با کنایات است و در صدد بیان این نکته است که ابوطالب از سر تقیه و ناچاری در برهه ای کوتاه کفر ورزید ولی در حقیقت حامی پیامبر و اسلام بود.

۵-۲- وصف علی ع با وصی، لله علی علا عن النظراء

وصف او در خصوص حضرت علی با جمله «لله علی علا عن النظراء» آغاز شده است که زیباترین وصف در خصوص حضرت علی و مقام دست نیافتنی و غیر قابل درک او بوسیله عقول عادی بشر است. وصف ابن ابار با اوصافی که عرفا بزرگ شیعه و متصوفه بزرگ مانند مولوی از حضرت علی دارند برابر است. تأکید بر وصایت حضرت علی چنانکه گذشت از ویژگیهای متن ابن ابار است. در ادامه کتاب، ابن ابار همچنان به مسئله وصایت پرداخته است و با تأکید بر جانشینی حضرت علی از پیامبر ابن ابار به جایگاه حضرت علی نسبت به خدا و پیامبر با ذکر داستان خندق اشاره نموده است؛

۶-۲- غدیر خم ریشه دشمنی امویان با علی

ابن ابار، ریشه کینه توزی های امویان در قتل امام حسین و امام حسن را به حادثه غدیر خم در حجة الوداع باز گردانده است. به عقیده ابن ابار با نزول آیه ابلاغ، جانشینی ولایت حضرت علی اعلام شد و پیامبر بین تسلیم و وداع جمع کرد. ابن ابار ریشه دشمنی با اهل بیت را از حجة الوداع دنبال کرده است. یعنی توجه به این حادثه که با وجود آن که خداوند به پیامبر وعده داد پس از ابلاغ جانشینی حضرت علی او را از گزند دشمنان حفظ خواهد کرد «والله یعصمک من الناس» این سوره تبدیل به سوره «سم الذراع» گردید، و پیامبر اندکی پس از این سوره درگذشت، پس از رحلت پیامبر [به روایتی قتل با سم زن یهودی]، قتل امام حسن را ابن ابار تکرار و استمرار قتل پیامبر دانسته است؛ ابن ابار بین کینه و دشمنی یهود و کینه مخالفان وصایت حضرت علی ارتباطی مستقیم برقرار ساخته است؛ به عقیده ابن ابار علت این کینه مشترک یهود و دشمنان وصایت حضرت علی و اولاد او، محروم شدن این افراد قدرت طلب از رهبری مسلمانان پس از پیامبر است؛

۷-۲- مثلث یهود، بنی امیه، سقیفه در برابر علی

ابن ابار نقطه آغازین توطئه در صدر اسلام را به مثلث یهود، رهبران سقیفه و امویان برگردانده است. علت دشمنی یهود، صاحبان سقیفه و بنی امیه، از پیامبر علی و حسن و حسین این است که مکان نبوت جایی نیست که هر کسی بتواند در آن قرار بگیرد، و مکانی بشری نیست و جایگاهی نورانی است که قدرت بشر از دست یابی به آن خارج است [«... و ما کان محل النبوة لتحله الاسواء و لا لتحول بأیدی البشر تلك الاضواء»]. یزیدون لیطفوا نورالله بافواههم والله متم نوره، عنوان پدیده ای الهی و غیر بشری حکایت از تصویر او از جانشینی است که مانند عقیده امامیه در خصوص جانشینی پیامبر و تأکید بر امامت منصوص و از طرف خداوند است. او پس از بیان حوادث صدر اسلام از حوادث مکه و مدینه، هجرت و درگیری با مشرکان مکه و امویان و یهود به نقش شیخین پرداخته است. به عقیده او عملکرد تاریخی شیخین الگو شد. او جایگاه شیخین در مهمترین حادثه صدر اسلام را نقطه عطف تاریخی که تکرار شدنی است دانسته است، این حقیقت از صدر اسلام تاکنون بارها در قتل نبی، قتل وصی و قتل سیدی شباب اهل الجنة استمرار پیدا کرده است. ابن ابار سرانجام پس از توجیه تکرار حوادثی که به ظاهر به نفع یهود و بنی امیه در تاریخ صدر اسلام رخ داده است به جایگاه متعالی و فراتر از تاریخ نبوت و ولایت و وصایت اشاره کرده است و حقیقت تاریخ را در این حقیقت فراتر از تاریخ نشان داده است. حقیقت ثابت تاریخ؛ امتداد نبوت پیامبر و شکست شیطان در برابر جریان نبوت بوسیله حقیقت وصایت، است: «... اقتسم السبطان علی رغم انف الشیطان خلق جدما النبی و خلق ابیهما لوصی. فردی اکبر هما بما أذی به الاکبر و لقی اصغر هما الموت الاحمر...» در واقع ابن ابار، وصایت و امامت علی را روح حقیقی تاریخ اسلام دانسته است.

۳-۳- مقتل اندلسی امام حسین بوسیله ابن ابار

پس از وصف کوتاهی از حوادث صدر اسلام ابن ابار به بحث اصلی کتاب درر السمط یعنی ذکر قتل امام حسین پرداخته است در این فصول مقتل امام حسین و حادثه کربلا همراه با نقد مواضع و عملکرد شیطانی امویان ذکر شده است، ابن ابار کتاب خود را با ذکر حادثه فخر و اشاره ای به تاریخ امویان به پایان رسانده است. به گفته او خون شهیدان خانواده نبوت، چون شاهی بر تارک تاریخ بشریت می درخشد. او در نهایت به تقدیر ازلی، در خصوص حوادث کربلا و ستم فاحش امویان، حوادثی که قبل و بعد از حادثه کربلا بر اهل پیامبر رفته است؛ اعتقاد پیدا کرده است. و این حوادث را در زمره اسرار الهی قلمداد نموده است.

قضاوت ابن ابار در خصوص نقش عمر در حادثه کربلا از نکات کنایه آمیز و قابل تأمل «مجموعه درالسمط» است، او بین آنچه که در تقدیر ازلی بر اهل بیت رفته است به گونه ای با عملکرد عمر ارتباط برقرار کرده است به طوری که عمر در پیشگاه صالحان تاریخ باید مورد مؤاخذه قرار گیرد و علیرغم خدمات شایانی که در فتوحات و تعمیر بلاد اسلام و گسترش روز افزون تعداد مسلمانان و مؤمنین ایام او در تاریخ ثبت شده است.

۴-تضمین جملات علی بوسیله ابن ابار

ابن ابار در «درالسمط» مواردی از کلمات حضرت علی در نهج البلاغه و اشعاری از دیوان شریف رضی و برخی از شعرای شیعی را تضمین نموده است.

۶-معدن الجین فی مراثی الحسین

معدن الجین فی مراثی الحسین این کتاب نام مقتل مفقود ابن ابار است که بسیاری از منابع کتاب شناختی آن را معرفی و برخی از آن نقل کرده اند و از مصادر مقتل نویسی در قرون وسطی است و مورد استناد بسیاری از مقاتل است.

۷-ابن ابار و نظریه یک علتی سقوط آندلس

ابن ابار بلنسی در مورد سقوط آندلس معتقد به تاثیر یک علت است. این علت کفران نعمت اهل بیت در آندلس است. ابن ابار شاهد سقوط بلنسیه یکی از بزرگترین خاکریزهای اسلام در آندلس بود. او وقتی بلنسیه در حال احتضار بود قصیده سینه در سقوط آندلس را نوشت و برای خلیفه حفصیان فرستاد (... ادرك بخیلک آندلسا...) و از او کمک طلبید و متن بیان ابن ابار که به سقوط آندلس در اثر حذف اهل بیت توجه کرده است وجود دارد، او به جایگاه اهل بیت در ثبات قدرت اسلامی در آندلس و چگونگی حذف آن اشاره کرده است. متن این نوشته ابن ابار در مورد رابطه سقوط آندلس و حذف اهل بیت و در مقاله نظریه تک علتی سقوط آندلس و حذف اهل بیت از ابن ابار ذکر شده است.

۸-نتیجه گفتگو و دستاورد

تاریخ غرب اسلامی حاوی این نتیجه بدیهی است که حذف تشیع از آندلس باعث سقوط آن شد. عظمت جهان اسلام با وجود آندلس و مدیترانه غربی حفظ می شد و نیروی تهاجمی اروپا در پشت دروازه های جنوب اروپا محبوس می شد و با حذف تشیع این قدرت در جنوب اروپا از دست رفت باز گشت به وضعیتی که اعاز سقوط تمدن اسلامی است موجبات تهیه زمینه ظهور مجدد پیشرفت تمدن اسلامی است. جهان اسلام باید بازگشت نوینی به تشیع داشته باشد برای اعاده شخصیت متعالی خود این ضروری است که بفهمد چه اتفاقی بوسیله امویان در مورد تشیع افتاد و به مستلزمات آن عمل کند البته تاریخ نگاری معاصر آندلس در ایران عراق مراکش الجزایر لیبی مصر عربستان و... همچنان اموی شکل گرفته استو این زمینه استمرار وضع تاریخی قرون وسطی است.

منابع:

پژوهش مختصر بخش کوچکی از کتاب تاریخ تشیع در غرب اسلامی است. این مقاله مستند به بیش از بیست کتاب و مقاله و مدخل است که از سال ۱۳۸۳ تا کنون بوسیله مولف مورد تحقیق و انتشار قرار گرفته است و آن ها به صورت مجانی قبل دسترسی است و مطالب آن ها به طور دقیق به یکی از ده ها مصادر اصلی تاریخ غرب اسلامی می رسد. این مصادر در کتاب تاریخ تشیع در غرب اسلامی ذکر شده است و مقاله تلخیص و تحریر مجدد فصلی از بخش پنجم این کتاب است.

-کتاب اهل بیت در متون اسلامی دانشمندان اندلس ، شهیدی پاک، محمد رضا، انتشارات علویون ، ۱۳۹۵، قم

-مقاله "اهل بیت در آثار دانشمندان آندلس " ، شهیدی پاک، محمد رضا، مجله دستاوردهای نوین در مطالعات علوم انسانی اردیبهشت ۱۳۹۸، سال دوم - شماره ۱۲ (۷) صفحه - از ۶۱ تا ۶۷)

-Mohammadreza Shahidipak , Soltan morad, Mahaki , Study of Shiite history in Andalusia based on the book of Shiite history in Spain and Ahla Bayt in the Islamic texts of Andalos of Dr Shahidi Pak” , NATIONAL ACADEMY OF MANAGERIAL STAFF OF CULTURE AND ARTSHERALD, 6 , November , 2017.

-تنقیح مناط کتاب تاریخ تشیع در غرب اسلامی پس از شانزده سال، جامعه شناسی سیاسی دولت، شهیدی پاک، دکتر محمد رضا؛ دستاوردهای نوین در مطالعات علوم انسانی مرداد ۱۴۰۱، سال پنجم - شماره ۵۱ صفحه - از ۲۱۱ تا ۲۲۰

. -دولت حفصیان ، شهیدی پاک محمد رضا ، سرای کتاب ، قم ، ۱۳۹۷ ص ۱۴ .

-رهیافتی بر رشد علوم و تمدن و فرهنگ اسلامی در افریقه عهد حفصیان شهیدی پاک، دکتر محمد رضا؛ دستاوردهای نوین در مطالعات علوم انسانی « فروردین ۱۴۰۲، سال ششم - شماره ۵۹ (۷) صفحه - از ۱ تا ۷

-تصوف فلسفی از محی الدین عربی تا عطار در شرق و غرب جهان اسلام در قرون وسطی؛ توسعه عرفان در سلسله موحدین و حفصیان ، شهیدی پاک، محمد رضا، دستاوردهای نوین در مطالعات علوم انسانی « آذر ۱۳۹۹، سال سوم - شماره ۳۱ (۹) صفحه - از ۱ تا ۹).

-آسیب شناسی و نظریه پردازی اهل بیت در غرب اسلامی (مغرب اندلس افریقه) و ناپایداری تشیع از ابن حزم تا ابن ابار، شهیدی پاک، محمد رضا؛ مطالعات راهبردی علوم انسانی و اسلامی « پاییز ۱۳۹۹ - شماره ۳۱ (۱۲) صفحه - از ۲۵۱ تا ۲۶۲

-فرهنگ و تمدن اسلامی در اشیانه افریقه بربر قرون وسطی عهد حفصیان خصوص تاریخ تطورات کلاسیک تصوف ، شهیدی پاک، محمد رضا؛ دستاوردهای نوین در مطالعات علوم انسانی فروردین ۱۴۰۲، سال ششم - شماره ۵۹ (۱۱) صفحه - از ۸۲

-جلوه های فرهنگ و تمدن اسلامی در عهد حکومت و دولت حفصیان ، شهیدی پاک محمد رضا ، چهارمین کنفرانس بین المللی علوم و مهندسی ئ، ۱۳۹۵.

-تحولات فلسفی کلامی عهد حضیان ،شهیدی پاک محمد رضا ، فصلنامه علمی پژوهشی تاریخ تمدن اسلامی ، واحد علوم و تحقیقات ، ش ۱ ، ج ۲ ، ۱۳۸۴.

-شرفا- مدخل شرفا ،،شهیدی پاک محمد رضا ، دانشنامه جهان اسلام ، ش ۱۴ ، ۱۳۹۸.

-فرهنگ و تمدن اسلامی در افریقه عهد حفصیا ن ،شهیدی پاک محمد رضا ، ۱۳۸۴، واحد علوو تحقیقات دانشگاه آزاد ، ۱۳۹۵، انتشارات علویون ، قم.

-تاریخ تشیع در غرب اسلامی ،شهیدی پاک محمد رضا ، بوستان کتاب ، ۱۴۰۲.

-مطالعه تحلیلی تاریخ مصر و شام وجزیره ،شهیدی پاک محمد رضا ، سرای کتاب ، قم ، ۱۳۹۷.

-حذف تشیع، علت اصلی سقوط آندلس در نظریه ابن ابار و جامعه شناسی دیدگاه ابن خلدون در فروپاشی امویان آندلس ، شهیدی پاک، محمد رضا،مطالعات راهبردی علوم انسانی و اسلامی تابستان ۱۳۹۷ - شماره ۱۴ ۱۱) صفحه - از ۱۳۵ تا ۱۴۵

- المعجب فی تلخیص اخبار المغرب مراکشی عبد الواحد، ترجمه و تحقیق شهیدی پاک محمد رضا نشر دفتر همکاری حوزه و دانشگاه ، قم ، ۱۳۸۹ .

- مدخل تاریخ غرب اسلامی شهیدی پاک محمد رضا انتشارات سرای کتاب قم ۱۳۹۷

- تاریخ تحلیلی مغرب شهیدی پاک محمد رضا ، جامعه المصطفی العالمیه ، قم ۱۳۹۸.-.

مقدمه و بحث فی الطابع السياسی والاجتماعی والعلمی والحضاری لابن أبار الشخصية الشيعة الأندلسية رمز مصير التشيع فی الأندلس

دکتر محمد رضا شهیدی پاک

دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکز

تلخیص بالعربیة

ولد ابن ابار فی الطائفة الشيعية فی عصر دوله الموحدين، والتي أخفت تشيعها، وتولى مناصب علمية و السياسية و الاريه العليا فی بلنسية شرق الأندلس، وأصبح من أكثر رجال المعرفة الإسلامية تأثيراً وتأثيراً فی عصره، تزامناً مع غزو دول صليبي و قشتاله وأراغون، وبدعم من الدول الأوروبية لاستعادة الأندلس. تتناول هذه المقالة "دار السمط" فی أخبار السبطين" وتعتبر الدافع وراء كتابتها ضياع حق أهل البيت فی الأندلس، وبالتالي حافظ ابن ابار على تقليد الكتابة الشيعية عن سبطين.

فی الواقع، هذا العمل هو نوع من الم قتل الحسين الأندلسية (على الرغم من المقتل المستقلة لابن أبار المفقودة)، والمعتقدات الجسدية للشيعية والخطوط الرئيسية للشيعية من قبل الكتاب والمؤرخين والسياسيين الأندلسيين فی شكل تعاليم شرقية (مثل مراجعة المعتقدات فی دعاء الندبة)، وقد تم رسم المذهب الشيعي بطريقة قتل علماء الشيعية وتسلسلهم فی المنفى. الرقية مرفوضة، وجهودهم وأفعالهم السياسية الاجتماعية غير فاعلة وتفككت جماعتهم، ولا يمكن للشيعية أن تظهر كدولة فی عهد الحكم الجديد فی الغرب الإسلامي. وبقيت فی الأدب. أفاد أنهم مصدر حكومي معاصر لدوله حفصيان عن اغتياله المؤلم بضربات رمح متعددة. يحتوى تاريخ الغرب الإسلامي على نتيجة واضحة مفادها أن إزالة التشيع من الأندلس تسبب فی سقوطها.

حُفظت عظمة العالم الإسلامي بوجود الأندلس وغرب البحر الأبيض المتوسط، وانحصرت القوة الهجومية الأوروبية خلف أبواب جنوب أوروبا، ومع زوال التشيع ضاعت هذه القوة فی جنوب أوروبا، وعادت إلى الوضع الذى أدى إلى سقوط الحضارة الإسلامية. طبعا تأريخ الأندلس المعاصر تشكل فی إيران والعراق والمغرب والجزائر وليبيا ومصر والسعودية وكذلك على سيره كتابه التاريخ الأموى ... وهذا استمرار للوضع التاريخي فی العصور الوسطى.

الاصطلاحات الرئيسية: ابن أبار، درر السمط، الأندلس

Introduction and research in the political, social, scientific and cultural character of Ibn Abar, the Andalusian Shiite figure, a symbol of the fate of Shiism in Andalusia

Dr. Mohammad Reza Shahidi Pak

Islamic Azad University Central Tehran Branch

abstract

The greatness of the Islamic world was preserved with the presence of Andalusia and the western Mediterranean, and European power was confined to Europe in southern Europe, and with the demise of Shiism. Of course, the contemporary history of Andalusia was formed in Iran, Iraq, Morocco, Algeria, Libya, Egypt, Saudi Arabia, as well as the Umayyads... This is a continuation of the historical situation in the Middle Ages. And Ibn Abbar Symbol of what happened in Andalusia in the last centuries of the Middle Ages.

Key words: Andalusia , Ibn Abbar,